

ODVEČNE VEJICE – MED UČNIM NAČRTOM IN RABO

Slovenščina v vrtcih s slovenskim učnim jezikom je učni in uradni jezik, zato morajo biti besedila vzgojiteljev pravopisno urejena. V raziskavi proučujemo napake zaradi pravopisno neustreznega dodajanja vejice v vzorcu besedil 175 študentov predšolske vzgoje. Obenem ugotavljamo, katere zmožnosti rabe vejice bi morali usvojiti po učnih načrtih za slovenščino v osnovni in srednji šoli, in predlagamo, s katerimi šolskimi dejavnostmi bi poskusili omenjene napake preprečiti. Odvečnih vejic je največ med stavčnimi členi, zlasti če vsebujejo predložno zvezo. Napake bi lahko poskušali odpraviti z vajami z avtentičnimi besedili, v katera bi vnesli omenjene napake, z zapisovanjem govorjenih besedil, povezovanjem skladnje z vejico. Raziskava dopolnjuje obstoječi raziskavi Šek Mertük (2011a, 2011b) in Logar ter Popiča (2015) o pravopisnih napakah dijakov in študentov ter kaže potrebo po natančnejšem ugotavljanju vzrokov za odklon od pravilne rabe vejice.

Ključne besede: pravopis, vejica, skladnja, slovenščina, učni načrt, predšolska vzgoja

0 Uvod

Delo (pomočnika) vzgojitelja obsega neposredno delo z otroki, pa tudi pisanje učnih priprav, dnevnikov, obvestil, vabil, poročil, kratkih zapisov ob izdelkih otrok itn. Slovenščina v vrtcih s slovenskim učnim jezikom je hkrati učni in uradni jezik, zato se pričakuje, da so vzgojiteljeva besedila pravopisno pravilna. Študij predšolske vzgoje na vseh treh javnih univerzah v Sloveniji vključuje predmet slovenščino, pri kateri se študentje, redni in izredni, učijo tudi pravopisa.

V tem prispevku se osredotočamo na pravopisno zmožnost rabe skladenjske vejice v eno- in večstavčnih povedih pri bodočih vzgojiteljih (iz vse Slovenije),

študentih 1. letnika Predšolske vzgoje na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem. Opažamo namreč, da imajo tudi po opravljeni splošni/poklicni maturi (po 13 letih šolanja) študentje še vedno težave z rabo tega ločila – vstavljajo ga tudi na mesta, kamor ne sodi. Prav zato je naš namen ugotoviti, na katera mesta v povedih najpogosteje dodajajo vejice, kaj o zmožnosti stave vejice pravita učna načrta za slovenščino v osnovni in srednji šoli ter kako bi take napake ustrezno preprečili. Odvečnih vejic dosedanje raziskave posebej ne izpostavljajo, zato si postavljamo naslednja raziskovalna vprašanja: 1) Na katera mesta v povedih študentje najpogosteje dodajajo vejico?; 2) Katera znanja o vejici bi moral slovenski dijak obvladati po maturi?; 3) Na katere načine bi lahko izboljšali rabo vejice pri učencih in dijakih?

1 Metodologija

Raziskava je kvalitativna, temelji na vzorcu 175 študentov smeri Predšolska vzgoja na Pedagoški fakulteti Univerze na Primorskem, ki so pisno reševali naloge iz pravopisa na izpitu ali kolokviju pri predmetu Slovenski jezik 1 v študijskih letih 2018/19–2020/21. Pravilnost popravkov študentov presojamo po *Slovenskem pravopisu* (2007). Naloge vsebujejo avtentična besedila ali daljše (pomensko zaokrožene) odlomke, oboji so pravopisno prirejeni (napake so vstavljene namenoma). V izpitih obsegajo 162–218 besed, v kolokvijih 356–393. Preverjanje pravopisa z besedili/odlomki, ki so pomensko zaokroženi in zato ohranjajo sporočilo kot celoto, je namreč verodostojnejše kot s posameznimi povedmi brez sobesedila.

V vzorcu so le naloge študentov, ki so izpit/kolokvij opravljali prvič in niso vpisani kot tujci, ki jim slovenščina ni materinščina. Primere odvečnih vejic smo pri kandidatih izpisali ne glede na doseženo končno oceno. Da bi dobili verodostojne podatke, smo v vzorec vključili napake, ki se pojavijo pri vsaj dveh študentih, ki sta pisala izpit/kolokvij z istim besedilom.

2 Teoretični okvir

2.1 Vejica v skladenjski rabi

Vejico v slovenščini pišemo v neskladenjski in skladenjski rabi. V neskladenjski rabi jo *Slovenski pravopis* (2007: 41) zahteva pri pisanju imen in večbesednih poimenovanj, zapisanih za priimkom, npr. v seznamih ali stvarnih kazalnih (Novak, Iva; čaj, zeliščni), tako nakazujemo spremembo pravilnega zaporedja sestavin; za ločevanje celih števil in decimalk (1,50); lahko namesto presledka za označevanje milijonic, če so v istem zapisu tisočice zaznamovane s piko (52,500.000).

V naši raziskavi se ukvarjamo s skladenjsko rabo vejice. *Slovenski pravopis* (2007: 35) vejico zahteva med enakovrednimi deli proste/zložene povedi; med

nadrednim in odvisnim stavkom (tudi ob primerjalnem odvisniku *s kot, kakor* ipd.); ob polstavku; ob izpostavljenem stavćnem ćlenu, dostavku; med izrazi in stavki, ki niso stavćni ćleni, med deli priredja oz. podredja.

2.2 Položaj pisnega jezika v *Kurikulumu za vrtce*

Po *Kurikulumu za vrtce* (1999) se otroci v vrtcu zaćnejo seznanjati s pisnim jezikom. Nekateri otroci znajo brati že pred vstopom v šolo. V *Kurikulumu* (1999: 19) je navedeno tudi, da so »enostavna besedila, ki so vezana na vsakodnevno življenje, npr. kratka sporoćila, zapis otrokovega komentarja k njegovi risbi, kuharski recept za priljubljeno jed itn. pomemben del jezikovnih dejavnosti« in da vzgojitelji »uporabljajo tisk in ćrke v vsakdanjem kontekstu (npr. recept za pripravljanje hrane).« Otroke se tako ozavešća o obstoju in rabi pisnega jezika ter besedil. Besedila, vezana na vsakdan, in tudi ona, ki jih vzgojitelj piše staršem in lokalnemu okolju kot predstavnik uradne ustanove, morajo biti pravopisno urejena. Pravopisa in pisanja vejice se študentje, ki se izobražujejo za vzgojitelje predšolskih otrok, tako kot ostali naćrtno ućijo v osnovni in srednji šoli, nato še na fakulteti. Standardi znanja, zmožnosti in cilji glede rabe vejice so navedeni v ućnih naćrtih za slovenščino.

2.3 Pravopisna zmožnost ućencev, dijakov, študentov in ućiteljev

V slovenskem jezikoslovnem prostoru je nekaj raziskav o obvladovanju pravopisa pri osnovnošolcih (Šek Mertćk 2017), srednješolcih (npr. Logar in Popić 2015), ućiteljih (npr. Petek 2021) in študentih smeri razrednega pouka (Šek Mertćk 2011a, 2011b). Slednja obravnava problem napaćne rabe vejice pri podobni populaciji (študentje razrednega pouka), vendar v drugaćnih okolišćinah (v ućnih pripravah za matematiko in dnevnikih s prakse), medtem ko se naša raziskava osredotoća na preverjanje pravopisa v izpitih/kolokvijih v posebej za to pripravljenih nalogah. Kljub razlićnim situacijam so rezultati obeh raziskav podobni, primerjamo jih med analizo.

Ućitelji razrednega pouka se strinjajo, da je »ućiteljev pozitiven odnos do jezika na splošno za ućence kljućnega pomena, ker je jezik osnova za vsa druga predmetna podroćja«, v raziskavi o pravopisni usposobljenosti razrednih ućiteljev ugotavlja Petek (2021: 50) in izpostavlja mnenje ućiteljev, da je zelo pomembna razvitost lastne jezikovne in metajezikovne zmožnosti. Toda njihovo pravopisno znanje je kljub temu slabše od prićakovanega, saj v preizkusu pravopisnega znanja »nihće izmed anketiranih ućiteljev ni prepoznal većine pravilnih rešitev«, pri prepisu povedi z već pravopisnimi napakami pa so bili uspešni le 53-odstotno (Petek 2021: 52). Tudi Logar in Popić (2015: 55) v raziskavi o rabi vejice med dijaki in študenti ugotavljata, da pišoćim vejica povzroća teŹave, saj je »80 % anketiranih (ali već) vejico postavilo v skladu s pravili le pri 11 povedih od 35«. Petek (2021: 42) ugotavlja tudi, da imajo ućitelji najveć teŹav s pravilno rabo loćil. Znanje loćil in splošna pravopisna zmožnost sta povezana s samooceno usposobljenosti:

učitelji, ki se ocenjujejo kot usposobljeni, pravilneje uporabljajo ločila in pravopis nasploh kot oni, ki se ne ocenjujejo tako. Ugotavlja tudi, da dodatna izobraževanja o pravopisu (samoizobraževanje, jezikovne urice na šoli, pogovor s slovenistom, uporaba *Slovenskega pravopisa* in *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*, izobraževanje po internetu in *Jezikovna svetovalnica*) pripomorejo k boljši splošni pravopisni usposobljenosti in vplivajo na boljšo samooceno učitelja o le-tej, a se stalno dodatno izobražuje le slaba petina vključenih v raziskavo (Petek 2021: 51). Dodatna izobraževanja sicer nimajo vpliva na znanje posameznih sklopov, npr. ločil, med katera sodi tudi vejica.

Kot pravi Kalin Golob (1994: 34 v Šek Mertük 2011a: 454), je poznavanje slovnice nujno za uspešno komuniciranje.

3 Analiza besedil

V nadaljevanju predstavljamo primere odvečnih vejic. Ostalih pravopisnih napak zaradi nazornejše predstavitve v primere nismo vključili. Ob izpisanih primerih je v oklepaju navedeno število študentov, ki so naredili isto napako. Zaradi prostorske omejenosti so izpisani le reprezentativni deli povedi. Zmožnost pravilne stave vejice sodi med zmožnosti, ki naj bi jih študentje usvojili že v osnovni in srednji šoli (*UN OŠ* 2018: 21–23, 34–36; *UN SŠ* 2008: 13–15, 33–37). Ob napakah navajamo vsebine in cilje iz učnih načrtov, ki to potrjujejo.

3.1 Odvečne vejice

3.1.1 Pred okrajšavami

V nekaj besedilih je opaziti napačno stavo vejice pred okrajšave tipa *idr./itd.*: ... *tudi mestni grad v Mariboru, Slovenj Gradec, idr. (3) – ... odlična dela naših pisateljev, dramatikov, pesnikov, itd. (3).*

Ker je taka napaka redka, če je zveza z veznikom *in* zapisana v celoti (*in tako naprej ...*), kaže, da okrajšavo dojemajo kot eno od naštetih sestavin. Šek Mertük (2017: 135) izpostavlja, da ima veliko tretješolcev rabo vejice pred veznikom (*in, ter*) za pravilno. Napaka iz osnovne šole se prenaša v srednjo šolo in na fakulteto, čeprav od zaključnega 3. razreda osnovne šole do 1. letnika študija mine 10 let. Vejico pri naštevanju morajo po *UN OŠ* (2018: 12) usvojiti v 1. triletju osnovne šole.

3.1.2 Pred *kot/kakor*

Po *Slovenskem pravopisu* (2007) je mogoče pisati vejico pred veznikoma *kot/kakor*, če uvajata odvisnik z izraženo osebno glagolsko obliko, sicer ne. V naslednjih

primerih je to pravilo kršeno: *Nekoč so Dolgovaščani, kot pridelovalci ... (3) – ... kako lahko šparglje uživamo, kot predjed, glavno jed ... (3) – ... imajo veliko boljše stike z matično domovino, kot prej. (2) – ... letno poje 2-krat več hrane, kot nekdo v ... (6) – ... poje nemalo hrane, in sicer 2-krat več, kot nekdo v ... (4) – ... nimajo toliko industrijskih zmogljivosti, kot evropski zahod. (2) – ... so nanje gledali, kot na mlajše brate. (2) – ... sta leta 1884, kot odgovor na politični razcep mladostlovenskih književnikov ustanovila Ivan Hribar in Ivan Tavčar (7).*

Postavljanje vejice pred *kot/kakor* v teh primerih kaže, kot da študentje del povedi za njima razumejo kot (odvisni) stavek, čeprav to ni. Težave z vejico pred *kot/kakor* potrjuje tudi korpus Šolar (Logar in Popič 2015: 46–47).

Dijak mora po 3. letniku gimnazije/strokovne šole obladati rabo ločil in pisati pravopisno pravilno (*UN SŠ* 2008: 14). Znati mora tvoriti enostavčne povedi, določiti stavčnočlensko zgradbo povedi ter si sestaviti načrt za odpravljanje težav pri tvorjenju in razumevanju eno- in večstavčnih povedi, njihove stavčne zgradbe itn. (*UN SŠ* 2008: 15). Med pričakovanimi dosežki/rezultati je, da tudi v besedilih drugih odkrije in odpravi pravopisne napake in zna strokovno utemeljiti svojo odločitev, določiti število stavkov večstavčne povedi in ponazoriti zgradbo take povedi s simboli. *UN SŠ* (2008: 36–37) zahteva tudi, da dijak piše pravopisno pravilna besedila in »odpravi napake v rabi vejice in svoje popravke utemelji s stavčno sestavo povedi«. V enostavnih povedih pa mora prepoznati stavčne člene in predstaviti njihovo funkcijo (*UN SŠ* 2008: 37).

3.1.3 V priredjih

V navedenih primerih je vejica pred vezniki ločnega priredja (*oziroma, bodisi*), čeprav se pred njimi ne piše. Npr.: *... kot predjed, glavno jed, oziroma sladico ... (4) – ... na oblasti komunizem, oziroma socialistični družbeni red. (2) – ... in se ideološko razlikuje od katoliške, protestantske, bodisi pravoslavne ... (2).*

Vejice ne pišemo niti med deloma dvodelnega veznika, v tem primeru *ne – ne: ... ker se na zidove stavb ne more ne risati, ne slikati (3).*

Primer napake pisanja vejice v vezalnem priredju pred veznikom *ter* sta: *... živijo z boleznimi, na tesnem, ter s premalo hrane. (2) – ... spreminjajo glede na svoje okolje, ter se mu prilagajajo (2).*

Zemljak Jontes in Valh Lopret (2016: 101) prav tako ugotavljata, da imajo študentje (v njunem primeru v elektronsko oddanih besedilih študentov) težave z odvečnimi vejicami pred ločnimi vezniki *ali/bodisi/oziroma* med skladenjsko enakovrednimi deli.

Učenci morajo rabo vejice med prirednima stavkoma poznati od konca 2. triletja OŠ naprej in jo do konca srednje šole sistematično nadgrajevati (*UN OŠ* 2018; *UN SŠ* 2008). Po *UN OŠ* (2018: 23) morajo učenci na koncu 2. triletja obvladati vejico pri naštevanju in med stavki, zmožni morajo biti prepoznavanja pravopisnih napak v lastnih besedilih in besedilih drugih avtorjev, te odpraviti in utemeljiti popravke. Na koncu 3. triletja pa morajo po *UN OŠ* (2018: 36) obvladati še rabo vejice v večstavčnih povedih in v besedilih drugih avtorjev prepoznati pravopisne napake, jih odpraviti in utemeljiti popravke. Dijak mora po 3. letniku gimnazije/strokovne šole znati določiti stavčnočlensko zgradbo povedi ter si sam sestaviti načrt za odpravljanje težav pri tvorjenju in razumevanju eno- in večstavčnih povedi, njihove stavčne zgradbe itn. (*UN SŠ* 2008: 13, 15). Med pričakovanimi dosežki/rezultati je, da tudi v besedilih drugih odkrije in odpravi pravopisne napake in zna strokovno utemeljiti svojo odločitev, določiti število stavkov večstavčne povedi in ponazoriti zgradbo take povedi s simboli. *UN SŠ* (2008: 36–37) zahteva tudi, da dijak piše pravopisno pravilna besedila in »odpravi napake v rabi vejice in svoje popravke utemelji s stavčno sestavo povedi.«

3.1.4 V večbesednih veznikih

Po *Slovenskem pravopisu* (2007: 39) vejice med večbesednimi vezniki, kot je *medtem ko*, ne pišemo (gl. člen 329). Logar in Popič (2015: 46–47) pišeta, da je pisanje vejice pri večbesednih veznikih ena od težjih tem za učence. V teh primerih so vejice postavljene narobe: ... *se jih vse življenje sploh ne bo naučilo brati, medtem, ko so nekateri ljudje ... (2) – Medtem, ko so nekateri ljudje varni v udobju in siti, drugi živijo ... (2).*

Vzrok za napake vidimo v tem, da so del večbesednih veznikov tudi vezniki *ker, da, ko* ipd., pred katerimi študentje pišejo vejico že kot neki formalizem, najverjetneje zaradi zanašanja na pomagalo iz nižjih razredov osnovne šole o vejici, ki »skače« pred *ki, ko, ker, da, če*. Starc (2022) opozarja, da ne smemo spodbujati dijakov k učenju stave vejice na pamet. Usvojiti morajo, da je skladijska vejica pomensko ločilo in da zaznamuje različna razmerja v povedi in stavku.

Opuščanje vejice med deli večbesednega veznika sodi k učenčevi in dijakovi zmožnosti tvorjenja pravopisno pravilnih povedi, zmožnosti rabe vejice v večstavčnih (podredno zloženih) povedih in popravljanju pravopisnih napak v lastnih in tujih besedilih (*UN OŠ* 2018; *UN SŠ* 2008). Po *UN OŠ* (2018: 23) morajo učenci na koncu 2. triletja obvladati vejico med stavki, zmožni morajo biti prepoznavanja pravopisnih napak v lastnih besedilih in besedilih drugih avtorjev, te odpraviti in utemeljiti popravke. Na koncu 3. triletja pa morajo po *UN OŠ* (2018: 36) obvladati še rabo vejice v večstavčnih povedih in v besedilih drugih avtorjev prepoznati pravopisne napake, jih odpraviti in utemeljiti popravke. Dijak mora po 3. letniku gimnazije/strokovne šole znati tvoriti podredno zložene povedi, določiti stavčnočlensko zgradbo povedi ter si sam sestaviti načrt za odpravljanje težav pri tvorjenju in razumevanju eno- in večstavčnih povedi, njihove stavčne zgradbe itn (*UN SŠ*

2008: 13, 15). Med pričakovanimi dosežki/rezultati je, da tudi v besedilih drugih odkrije in odpravi pravopisne napake in zna strokovno utemeljiti svojo odločitev, določiti število stavkov večstavčne povedi in ponazoriti zgradbo take povedi s simboli. *UN SŠ* (2008: 36–37) zahteva tudi, da dijak piše pravopisno pravilna besedila in »odpravi napake v rabi vejice in svoje popravke utemelji s stavčno sestavo povedi.« To pomeni, da mora po zaključku srednje šole znati uporabljati vejico ob vmesnih odvisnikih.

3.1.5 Pred desnim prilastkom v roditeljskem

Nekateri študentje pišejo vejico pred desni prilastek v roditeljskem. V navedenem primeru je to »orientalskega tipa«, ki ga praviloma pišemo brez vejic. Predvidevamo, da roditeljski prilastek študentje razumejo kot dostavek in zato obenj postavijo vejico: *Etiopska pravoslavna cerkev, orientalskega tipa, je ideološko drugačna ...* (3).

Tvorjenje skladenjsko in pravopisno urejenih besedil se uči v 3. triletju OŠ, nato v srednji šoli. Učenci 3. letnika namreč razvijajo skladenjsko zmožnost tako, da »sprašujejo po danih delih povedi« in »v enostavni povedi razvrstijo stavčne člene na razne načine in za vsako možnost povedo, v katerih okoliščinah bi bila ustrezna« (*UN OŠ* 2018: 35). V 1.–3. letniku srednje šole to nadgradijo s tvorjenjem besedil, v katerih mdr. skladajo besede v povedi, upoštevajoč tudi slovnična razmerja (*UN SŠ* 2008: 13). Obenem nadgrajujejo pravopisno zmožnost, da bi bili zmožni rabe ločil, pisanja po pravopisnih pravilih, prepoznavanja ter odpravljanja lastnih in tujih pravopisnih napak (*UN SŠ* 2008: 14).

3.1.6 Vejica med stavčnimi členi in deli besednih zvez

Najpogostejše so napake zaradi postavljanja vejice med stavčna člena, kar opaža tudi Šek Mertük (2011b: 141). Domnevamo, da študentje posamezne stavčne člene dojemajo kot stavke, četudi to niso, in mednje stavijo vejico. Ta je napačno stavljena na naslednje načine.

a) Pred predložno zvezo istega stavčnega člena ali besedne zveze: *Sledita ji slikarici Šivilja in škarjice in Moj prijatelj Piki Jakob, s po 100.000 izvodi ...* (3) – ... *je izšlo pri tej založbi več kot dva milijona knjižnih izdaj, s podobami Jelke Reichman.* (2) – ... *je povedal pobudnik Resslerovega leta, in sicer 2020, Stane Bregar; iz društva ...* (3) – *14. avgust 2019, ob 6.00* (3) – ... *je bilo v mestu razdejanje, zaradi bomb in topov, po vojni pa ...* (2) Vejica je v skoraj vseh primerih postavljena pred predložno zvezo v osebku, razen v besedni zvezi »14. avgust, ob 6.00«, v kateri vejica ločuje datum in predložno izraženo uro.

b) Med dva različna stavčna člena ali besedni zvezi, v katerih nastopa predlog: ... *v zgodovino velja, za začetnika te rodbine ...* (2) – *Ob pregledovanju atlasa,*

naletimo tudi na ... (4) – ... tako eskimsko ljudstvo s severa Kanade, nosi ... (2) – V lanskem letu, je na ta dan svoja vrata ... (3) – V Prešernovi hiši, si je tudi letos mogoče ogledati ... (3) – V manj znanem gradu Khislstein, je možen ... (3) – Ob njenih Miškolinu, Cepecepetavčku in drugih, so zrasle ... (3) – Ob ilustratorkinem 80. rojstnem dnevu, je izšla ... (2) – ... odkar je vsestranski izumitelj Josef Ressel (1793–1857) na reki Krki pri Mršeči vasi, opravil prve poskuse ... (6) – Danes, 11. maja 2019 od 9.00 dalje, se v Dolgi vasi odvija ... (7) – Avtor je s pripovedjo o njem, napisal prvi ... (2) – Za Evropejce, prebivalce Sovjetske zveze in Severno-američane, je najpomembnejše ... (3) Eden od njih, se je kot prvi sin ... (4) – ... z nepogrešljivim križem na svoji strehi, je pravi simbol ... (3) – ... je založba Koca Racin iz Skopja, natisnila prevod ... (2) – ... se je kot prvi sin rodil v Vrbi na Gorenjskem, 3. decembra. (9) – ... je bil v večini vzhodnoevropskih držav, več kot štiri desetletja, največ zaradi sovjetske prevlade, na oblasti ... (3) – Spore med krščanskimi ločinami, so izkoristili ... (2) – ... ko je sirski kristjan po imenu Frumentis, v času vladanja cesarja Ezana doživel brodolom ... (2). – Literarni tok v okviru klasicizma, je bil razsvetljski klasicizem ... (4).

V osmih primerih vejica deli povedek istega stavka na dva dela: *Slovan, časopis, sta leta 1884 kot odgovor na politični razcep mladoslovenskih književnikov, ustanovila ... (3)* – *Slovan sta leta 1884 kot odgovor na politični razcep mladoslovenskih književnikov (delili so se na elastikarje in radikale), ustanovila ... (5)*.

c) Vejica je napačno zapisana obenem ob predložni zvezi istega stavčnega člena in med različnima stavčnima členoma: ... odkar je vsestranski izumitelj Josef Ressel (1793–1857), na reki Krki pri Mršeči vasi, opravil prve poskuse ... (4) – ... ljudstvo, s severa Kanade, nosi ... (2) – ... je sirski kristjan po imenu Frumentis, v času vladanja cesarja Ezana, doživel ... (5) – ... ko je sirski kristjan, po imenu Frumentis, v času vladanja ... (6) – ... je ta postala, poleg armenske dežele, prva ... (5) – Etiopijci, kljub vsemu, niso v celoti izgubili ... (3) ... preko sudanske kraljevine Kuš, s prestolnico Moreo, in preko ... (2) – preko sudanske kraljevine Kuš, s prestolnico Moreo in preko ... (2).

č) V naslednjih primerih je vejica med nepredložnima stavčnima členoma: *Pri-delava špargljev in priprava primorskih jedi, se je nadaljevala ... (8)* – *Vpliv francoskega razsvetljenstva, se je v angleškem prostoru uveljavil ... (2)* – *Že 18 let, se Slovenci spominjamo ... (2)* – *Nedvomno, je to prekmurska prestolnica ... (2)* – ... ponuditi čim večji izbor špargljevih jedi, obenem, pa vsem približati pester svet ... (2).

Stavčna člena, med katerima je vejica, sta bodisi osebek in povedek (gl. prva dva primera) bodisi prislovno določilo in povedek (tretji in četrti primer). V zadnjem primeru napačne rabe vejice je ta zapisana med prislovno določilo in eliptično izražen pomožni glagol povedka (*je*). Predvidevamo, da sta pišoča to vejico postavila mehansko zaradi veznika *pa* – v prepričanju, da se v priredjih vejica (zmeraj) piše pred veznikom.

Verovnik (2003a, 2003b, v Šek Mertük 2011b: 140) vstavljanje vejice med stavčne člene pripisuje nepoznavanju pravopisnih in skladenjskih pravil ter zanašanju na posluš. Kot izhaja iz raziskave Logar in Popiča (2015: 52–53), opravljene med dijaki in študenti, pri pisanju uradnih besedil dijaki bolj upoštevajo posluš kot pravila, študentje nekoliko pogosteje pravila.

Ugotavljamo, da so napačno postavljene vejice povezane tudi z glagolniki (*pridelava, priprava ...*), ki jih študentje imajo za osebne glagolske oblike, čeprav niso. Kot je ugotovljeno v poglavju Pred desnim prilastkom v roditeljski, se po učnih načrtih skladenjsko in pravopisno ustreznih besedil učijo od zadnjega triletja OŠ (*UN SŠ* 2018), svojo zmožnost pa nadalje razvijajo v srednji šoli (*UN SŠ* 2008).

4 Sklep

Odvečne vejice stojijo pred okrajšavami tipa *itn., itd.* v naštevanju, pred veznikoma *kot/kakor*, če ne uvajata odvisnika z osebno glagolsko obliko, med deloma dvodelnih veznikov ter pred veznikom *ter* v vezalnem priredju, med deli večbesednih veznikov v odvisnih stavkih (*medtem ko*). Pojavlja se tudi pisanje vejice pred desnim prilastkom v roditeljski. Največ napak pa je med stavčnimi členi in besednimi zvezami kot del stavčnih členov. Študentje ob predložne zveze stavijo vejico, saj jih očitno razumejo kot nekakšne dostavke ali pristavčna pojasnila. Mogoče je, da vejico narobe postavljajo po posluhu, ne po pravilih. Glagolnik, denimo, nekateri zmotno pojmujejo kot osebno glagolsko obliko in za besedno zvezo z njim pišejo vejico. Omenjene napake kažejo na pomanjkljivo poznavanje skladnje.

Da bi učence in dijake naučili tudi, kje vejice ne pišemo, bi jim lahko pripravili vaje z avtentičnimi besedili, v katerih so te na prej omenjenih mestih, ki jim povzročajo največ težav. Pri skladnji (stavčnih členih) je nujno povezati razlago s pravopisnimi vprašanji o vejici in sestaviti naloge z avtentičnimi primeri, ki bi učencem in dijakom pomagale odpraviti napake v postavljanju dodatnih vejic, npr. med stavčnimi členi. Uporabijo se lahko tudi njihovi primeri iz esejev in drugih pisnih nalog. Starc (2022) ocenjuje, da je uporaba primerov iz besedil učencev ali dijakov »celo zelo učinkovita«, a moramo dijakom med analizo besedil postavljati vprašanja, ki se navezujejo na pomen uporabljenih izraznih sredstev, tako tudi, kakšno vlogo imajo pri tvorjenju pomena ločila.

Logar in Popič (2015) ter Verovnik (2003a, 2003b, v Šek Mertük, 2011b) domnevajo, da pri pisanju vejice pišoči upoštevajo posluš. Učenci in dijaki bi lahko pravilno rabo vejice utrjevali s pisanjem narekov in zapisovanjem govorjenih (posnetih) besedil. Z narekom se učijo vloge intonacije in premorov, zato bi to lažje povezali z rabo vejice. Obenem bi lahko skupaj z učiteljem primerjali govorjeno in zapisano besedilo, da bi ugotovili, zakaj na neko mesto postavijo vejico.

Med zmožnostmi, ki naj bi jih po učnem načrtu usvojili slovenski maturantje, in načini njihove stave vejice obstaja vrzel, zato načrtujemo študijo v slovenskih osnovnih šolah, gimnazijah in strokovnih šolah, s katero bi ugotavljali, s katerimi metodami, gradivi itn. se učenci in dijaki v praksi učijo pravopisa, koliko ga utrjujejo in na katere načine. V študiji bi z eksperimentalno in kontrolno skupino učencev/dijakov ugotavljali tudi, koliko učinkujejo prej navedeni predlogi za odpravljanje odvečnih vejic.

Literatura

Kalin Golob, Monika, 1994: Sodobni pogledi na ogroženost slovenščine. *Javnost* 1/3. 23–37.

Kurikulum 1999 = Kurikulum za vrtce: predšolska vzgoja v vrtcih, 1999: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Sektor-za-predsolsko-vzgojo/Programi/Kurikulum-za-vrtce.pdf>.

Logar, Nataša in Popič, Damjan, 2015: Vejica: Rezultati anketne raziskave med dijaki in študenti. *Jezikoslovni zapiski* 21/2. 45–59.

Petek, Tomaž, 2021: Pravopisna ozaveščenost učiteljev razrednega pouka – zgled na poti do višje pismenosti vseh učencev (pedagoško-kodifikacijski vidik). *Jezik in slovnost* 66/2–3. 37–53.

Slovenski pravopis, 2007 (2001). Ljubljana: Založba ZRC, Znanstvenoraziskovalni center SAZU.

Starc, Sonja (ur.), 2022: *Naloge za spoznavanje osnov eno- in večkodnega besedila*. Trst: DIZ Jožef Stefan.

Šek Mertük, Polonca, 2011a: Neupoštevanje pravopisnih pravil v učnih pripravah na nastope pri matematiki. Kranjc, Simona (ur.): *Meddisciplinarnost v slovenistiki*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 449–454.

Šek Mertük, Polonca, 2011b: Vejica premalo ali preveč pri študentih razrednega pouka. *Revija za elementarno izobraževanje* 4/1–2. 123–145.

Šek Mertük, Polonca, 2017: (Ne)usvojeni cilji pravopisne zmožnosti v prvem vzgojnoizobraževalnem obdobju. *Revija za elementarno izobraževanje* 10/1. 123–140.

UN OŠ 2018 = Program osnovna šola. Slovenščina. Učni načrt (posodobljena izdaja), 2018: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-naerti/obvezni/UN_slovenscina.pdf.

UN SŠ 2008 = Učni načrt: slovenščina: gimnazija, 2008: <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-WAOPWWDK>.

Verovnik, Tina, 2003a: Vejica premalo, vejica preveč (1). *Pravna praksa* 22/21. 31.

Verovnik, Tina, 2003b: Vejica premalo, vejica preveč (2). *Pravna praksa* 22/22–23. 51.

Zemljak Jontes, Melita in Valh Lopert, Alenka, 2016: Pismenost v teoriji in praksi – temeljni cilj slovenskega institucionalnega izobraževalnega sistema. *Annales* 26/1. 95–106.

Redundant Commas: Between the Syllabus and Use

Slovenian is the language of instruction and the official language in Slovenian kindergartens, so preschool teachers must write orthographically correctly. The study examines redundant commas in Slovenian as an orthographic error in a sample of 175 students of preschool education and suggests activities to prevent them. According to the syllabus, students learn the appropriate use of the comma from primary school to the last grade of secondary school. They nonetheless write commas between parts of a sentence, especially if they include a preposition. We therefore suggest exercises using authentic texts, focusing on the aforementioned errors, dictation and linking syntax to the comma. Our analysis complements the research by Šek Mertük (2011a, 2011b) and Logar and Popič (2015) on orthographic errors among secondary and university students. It points to the need for more in-depth analysis of the causes of comma errors.

Keywords: spelling, comma, syntax, Slovenian, syllabus, preschool education